

El programa del Concert d'avui

1

El programa del Concert que avui dediquem en homenatge al nostre ^{segon} Director en commemorar el 25e aniversari de la seva mort, no pot ésser ni un resum ni una antologia de la seva meritíssima obra de compositor, tan extensa i de tan diverses facetes. Necessitariem més temps de preparació concient i més extensió i més col·laboradors, per tal de donar idea del contingut i de l'essència de la seva obra musical. Necessitariem donar ^{alguna} ~~una~~ mostra més complexa del seu art coral transcendent. ~~Avui en part inèdit encara~~; una selecció ~~variada~~ i diversa de les seves ~~gran~~ nombre de les seves melodies originals per a cant i piano (la majoria també inédites o quasi inédites); alguna de les seves mestrioses versions orquestrals, o corals o de les composicions pianístiques o instrumentals; i totot una selecció ocu-
da de les seves ~~mestrioses~~ innumbrables sardanes per a cobla, en el manej de la qual Pujol s'ens apareix com el mestre indiscutible. - - - - -

No volem significar, però, amb aquestes paraules, que en el programa d'avui no hi hagi obres verament antològiques en el seu gènere. Aquell ha estat dividit en cinc apartats, ~~per~~ en el qual de "La Cançó popular harmonitzada per a cor mixt" hi apleguem set característics exemplars, el primer dels quals, "Estrella guaiadora" es presenta la ^{melodia} melodia en un simple uníssim ~~amb~~ <sup>ondu-
lants</sup> melodia en un simple uníssim, vestit per un ondulant acompanyament pianístic. Els altres

x (Com per exemple els peritables poemes "l'ombra del Rei" per a veus d'home (1 bis)
i "Cançó tràgica" per a cor mixt, ^{aquest} avui inèdita encara);

o ^{xx} ~~alg~~ ^{xx} ~~qualques~~ mostres més de música religiosa

respectivament) ~~del contrastant caràcter~~; ^{la 3^a} una dolça, insinuant i incisiv, i l'altra ^{de saborosa harmonia} completa, viva i eminentment descriptiva; ambdues d'inegable dificultat d'execució. Completa aquest tacer apartat i segona part del nostre concert, l'entrenadora "Canço de Nadal" ⁽¹⁹¹⁰⁾ carneriana per a chor femení amb piano, i la ja popularitzada "Au can-paner, prou mandegar" per a chor mixt i piano, tan popularitzada en els nostres concerts de Sant Esteve.

Dintre del quart apartat d'aquest concert commemoratiu, incloum tres sardanes que demostren la vena, la trana i la tècnica consumada del nostre ~~(ex)director~~, en l'escriptura ~~pel~~ per a les nostres cobles. Inclouem en ell tres sardanes característiques: "Florida", potser la més popular, per a una cobla, "Esplendorosa" per a dues cobles i "Lanina i el moliner" ~~per a la~~ (sobre la coneguda melodia popular) per a tres cobles. En les mans de Pujol la sardana no deixa d'ésser sempre "balladera" i musical alhora, i les troballes sonores en la mestriola instrumentació hi són abundoses i engrescadores.

Acabem aquest concert amb les dues úniques "Composicions originals per a chor mixt i tres cobles" del Mestre; escrites ^{en 1910} ~~pel~~ tradicionals "concerts de Cap d'Any" que sempre ens organitzava l'Orfeo Català. L'escriptura ~~pel~~ conjunt que acabem de referir, comporta una dificultat extrema: la de la f d'abolir la felicitat amalgama de les veus amb els instruments (alguns d'ells, d'una potent ~~and~~ sonoritat) de les nostres cobles. La dificultat és salvada de manera sorprenent pel seu autor.

"Cant de Maig, cant d'algoria" (1914) del nostre Maragall és convertit per la mà del
músic en un (petit) poema en forma de sardana, vibrant i engrescador. La "Cantata
de Cap d'Any", sobre oportunitat i escaient poesia pròpia, és un ^{altre} veritable poema
d'una varietat i força d'evocació singulars, en el qual l'enardiment, la dolcesa
i la noblesa es donen les mans. Encic que no podiem trobar un final més es-
caient al concert d'aquí.

Léon Me Millet

EL PROGRAMA DEL CONCERT D'AVUI

El programa del concert que avui dediquem en homenatge al nostre segon Director, en el XXVè. aniversari de la seva mort, no pot ésser ni un resum ni una antologia de la seva meritíssima obra de compositor, tan extensa i de tan diverses facetes. Necessitaríem més temps de preparació conscient, més extensió i més col.laboradors, per tal de donar idea del contingut i de l'essència de la seva obra musical. Necessitaríem donar alguna mostra més complexa del seu art choral transcendent (com, per exemple, els veritables poemes "L'ombra del Rei" per a veus d'home, i "Cancó tràgica" per a chor mixt, avui inèdit encara, aquest darrer); qualques mostres més de música religiosa, una selecció diversa del gran nombre de les seves melodies originals per a cant i piano, la majoria també inèdites, o quasi inèdites; alguna de les seves mestriüoles versions orquestrals o de les composicions pianístiques o instrumentals; sobretot una selecció acurada de les seves inoblables sardanes per a cobla, en el maneig de la qual, Pujol se'ns apareix com el mestre indiscutible...

No volem significar, però, amb aquestes paraules, que en el programa d'avui no hi hagi obres verament antològiques en el seu gènere. Aquell ha estat dividit en cinc apartats. En el de "La cançó popular harmonitzada per a chor mixt", hi apleguem set característics exemplars el primer dels quals, "Estrella guiadota", es presenta la noble melodia en un simple uníson vestit per un ondulant acompanyament pianístic. Els altres ^(en) espècimens són realitzats per a chor mixt "a capella". Correspon a la primera època del Mestre, les cançons catalanes "El Fill del Rei", (primera mostra en el gènere, del seu autor), "Fum, fum, fum" (1906) i "La gata i en Belitre" (aquesta una de les cançons més prodigades per l'Orfeó en temps pretèrits). A la maduresa, "Maria i Josep" (1930), escrita expressament pels nostres concerts nadalencs; i a la darrera època, la cançó d'Extremadura "Esta noche es nochebuena" i la gallega "Cantiga de Pontevedra", dues harmonitzacions meravelloses de veritable antologia. El Mestre Pujol sap copsar amb mà mestre consumada, però, el caràcter de totes les melodies populars de què tracta, i les revaloritza amb la vestimenta ~~xxxxxxxxxxxx~~ més idònia.

Entre les múltiples "Obres religioses" del Mestre homenatjat, n'escollim tres mostres característiques: "In ^{excelsis} excelsis" (1914), d'un exultant i noble lirisme, d'adequació perfecta a la poesia de Mossèn Cinto; "El gira-sol", del mateix poeta, on l'esperit popular alterna amb una estrofa d'adequats refinaments harmònics; "Te laudamus Dòmine", veritable himne litúrgic d'austera grandesa i ~~severa~~ ^{severitat} austeritat; una de les últimes composicions religioses de Pujol.

Entre les "Composicions originals per a chor", n'havem triades tres, escrites "a Capella": "La non, non dels papapellons", sobre la delicada poesia d'Apel·les Mestres, de dolça melodia sostinguda per un simple fons harmònic (la primera obreta del seu autor que l'Orfeó Català estranà quan encara aquell n'era només simple cantaire); "Cançó nocturn^{na}" i "Tamborinada", dues obres contrastants de caràcter, escrites en plena maduresa (sobre dues poesies personalíssimes de Sagarra i Carner, respectivament) ~~xxxxxxx~~: la primera, dolça, insinuant, incissiva, i de saborosa harmonia; l'altra, viva i eminentment descriptiva, ambdues d'innegable dificultat d'execució. Completen aquestest tercer apartat i segona part del nostre concert, l'entrenadora "Cançó de Nadal" carneriana(1930), per a chor femení amb piano, i "Au, campaner, prou mandrejar", per a chor mixt i piano, tan popularitzada en els nostres concerts de Sant Esteve.

Dintre el quart apartat d'aquest concert commemoratiu, incloum tres sardanes que demostrin la vena, la traça i la tècnica consumada del nostre Director, en l'escriptura per a les nostres Cobles. ~~Incloum en ell tres sardanes característiques:~~ "Florida", potser la més popular, per a una Cobla; "Esplendorosa", per a dues Cobles, i "La nina i el moliner" (sobre la coneguda melodia popular), per a tres Cobles. En les mans de Pujol la sardana no deixa de ser sempre "balladora" i musical, alhora. I les troballes sonores en la mestriúola instrumentació hi són abundoses i engrescadors.

Acabem aquest concert amb les dues úniques "Composicions originals per a chor mixt i tres Cobles" del Mestre, escrites per als tradicionals "concerts de Cap d'Any" que temps enrera organitzava l'Orfeó Català. L'escriptura pel conjunt que acabem de referir, comporta una dificultat extrema: la d'assolir la feliç amalgama de les veus amb els instruments (alguns d'ells d'una tan potent sonoritat) de les nostres Cobles. La dificultat és salvada de manera sorprenent pel seu autor

"Cant de maig, cant d'alegria" (1919) del nostre Maragall, és convertit, per la mà del músic, en un poema en forma de sardana, vibrant i ^{capitívador} engrescador. La "Cantada de Cap d'Any", sobre oportuniíssima i escaient poesia pròpia, és una altra veritable poema d'una varietat i força d'evocació singulars, en el qual l'enardiment, la dolçesa i la noblesa es donen les mans. Crec que no podem trobar un final més escaient al concert d'avui.

Lluís M. Millet

Pot ben afirmar-se que tota la vida artística de Pujol en el més ample sentit del mot, es desenvolupa a redós de l'Orfeó Català i dels seus homes, sense que amb això vulguem significar que la seva indiscutible personalitat restés afeblida per aquesta circumstància que ell mateix anomena providencial. Ben al contrari, ell aporta a l'Entitat^t que l'acolleix nous matisos que l'enriqueixen notablement i que ajuden a afermar la seva fesomia. Efectivament, si exceptuem els seus primers estudis musicals al Conservatori del Liceu, des de la tendra edat de dinou anys ingressa a l'Orfeó en ^{concepte} simple cantaire, i allí junt, amb l'inoblidable Vicenç M^a. de Gibert, demana al Mestre Lluís Millet que el vulgui prendre per deixeble. Amb el fundador de l'Orfeó Català cursa particularment l'Harmonia i elements de Composició, completant la seva formació musical de manera autodidacte. El Mestre fundador de l'Orfeó redoneix en ell condicions excepcionals i en fa el seu principal col.laborador. Ja de mestre auxiliar de la nostra Entitat, ~~XXXX~~ n'és de fet el Subdirector, càrrec que més tard li és reconegut oficialment; organitzador infatigable, prepara les gestes de la història gloriosa del "seu" Orfeó i ~~ad~~huc dels actes multitudinaris dels Orfeons de Catalunya en el si de la inoblidable ~~cançonera~~ "Germanor", nascuda al redós del Mestre fundador i de la seva obra, que el té com a centre i guia. Des de l'any 1916 es dedica, a més, a la direcció d'Orquestra, fundant la de l'"Associació d'Amics de la Música", amb la qual per espai de prop d'una desena d'anys desenvolupa una tasca imparable i constant i revela al nostre públic una munió d'obres per ell desconegudes, entre les quals diverses de ^{compositors} ~~compositors~~ catalans, que culminen amb la primera audició a Espanya de la "Simfonia dels Alps", de R. Strauss, que assolí una interpretació impecable, no superada entre nosaltres.

Els profunds coneixements històrico-musicals del Mestre, fan d'ell un transcriptor conscient i idoni de la música dels nostres autors antics, treballs que potser encara resten avui inèdits en una bona part. En els últims anys de la seva vida és nomenat, pels seus mereixements, membre del "Instituto Español de Musicologia". Escriptor, gran i contundent polemista, crític, i sobretot folklorista formidable que mereix ésser elevat a la dignitat de Director del "Cançoner Popular de Catalunya", obra que la Institució Patxot confià al Orfeó Català, de la qual ~~malauradament~~ no havem pogut ovirar els seus fruits definitius, és també un prolífic compositor de "raça", que comprèn diversos i variats gèneres, des de ~~l'harmonització~~ l'harmonització i glossa de la cançó popular (per a cant i piano, per a chor, per a orquestra, per a Cobla) a les composicions originals: innumbrables cançons per a

cant i piano; per a diversos instruments, des de la forma més simple a la Sonata; chors a veus blanques, a veus d'home i a veus mixtes, i amb una, dues i tres Cobles (treball que realitza d'una manera admirable, sense que la brillantor dels instruments ofegui mai les veus); "suites" i obertures orquestrals on el seu autor fa gala d'una tècnica d'instrumentador perfecta. També una producció abundosa de música religiosa (motets, goigs, cançons espirituals, alguna d'elles d'un lirisme sorprenent, la Missa ~~Xixixixi~~ "Illumina oculos meos", etc.).

Capítol apart mereix el Mestre Pujol com autor d'innombrables sardanes i altra música per a Cobla. Bé podem donar-li el qualificatiu de mestre per automomàssia de la nostra orquestra popular, ja que ningú n'ha valoritzat més que ell la tècnica. L'enyorat amic Joaquim Serra, tan especialitzat en el gènere, m'ho havia manifestat més d'una vegada. No en va, el prengué per mestre en aquesta especialitat.

Encara que amb brevetat, crec que cal esbossar el "Credo" del Mestre Pujol com a compositor, que resulta ésser ni més ni menys, el mateix que han professat els homes de l'Orfeó Català. Citarem d'ell unes breus paraules: "Les idees que sostinc i defenso són, sense discrepància de cap mena, les mateixes que informen l'Obra de l'Orfeó Català i de les altres Institucions a les quals el meu modest concurs presta algun servei", afegint després, que la seva posició "és fruit de llargues meditacions i estudis aprofundits". No disposant d'espai suficient per a desenvolupar-les, citarem en aquest sentit unes altres paraules seves a manera de resum: "... la universalitat de la música és més relativa del que hom creu; la música és universal en quant expressió de sentiments, però no ho és en quant a la manera d'expressar-los..." I afegeix: "Nosaltres creiem que els nostres músics han d'estudiar tan a fons com convingui l'expressió verbal dels clàssics ~~estrangers~~ estrangers" (les obres mestres de totes les èpoques ~~estranxeres~~, afegiríem nosaltres)" estudi que creiem fecund en ensenyaments d'ordre general, però no per a formar el seu lèxic personal; aquest han de cercar-lo amb el màxim interès en l'expressió verbal del nostre poble, en la nostra melodia popular; és aquesta l'única manera, creiem, de retrobar la nostra personalitat musical perduda fa uns quants segles; és aquesta l'única manera d'enfortir-la i caracteritzar-la per tal de donar-li valor d'universalitat!

Sabem perfectament, que aquestes idees avui en dia no estan de moda. Almenys no són viables per a la mentalitat de diversos "mentors" del nostre temps. Però és un fet incontestable que tota la història

(i la història de la música no se n'escapa), està feta de reaccions i de contrastos; i per altra part, l'estadi actual de l'art novíssim (amb les seves excepcions respectables), no ofereix, al nostre modest entendre, perspectives massa encoratjadores...

xxx

El Mestre Pujol fou per dret i mereixements propis el successor de l'inoblidable Mestre Lluís Millet en la direcció de l'Orfeó Català. Per espai de quatre anys el dirigí amb una consciència i una fe exemplars. Foren quatre anys de preparació continuada, constant, abnegada, que per les circumstàncies no pogué fruitar ni tan sols en una primera audició pública sota la seva guia. Una mort sobtada i prematura li ho privà, a les portes de la ressurrecció de les activitats, a ple aire, de la nostra Entitat. El qui immerescudament ha recollit la seva herència artística i juntament amb aquesta la del nostre pare i mestre, li ret l'homenatge més emocionat i fervorós, i creu sincerament que el concert que l'Orfeó Català li dedica amb tota la voluntat i enyorança, no correspon, ni de bon tros com tots voldríem, als múltiples mereixements de l'home insigne que Déu cridà al seu si fa vint-i-cinc anys.

Lluís Millet

Nota: Les cites textuais del Mestre Pujol són extretes de la contro-
versia amb el senyor J. Farran i Mayoral sobre "La música i la intel-
ligència i el popularisme en la música", esdevinguda l'any 1929.

Notes al programme
dedicat al Mre Pujol

Francesc Pujol i l'Orfeo Català

en el més ample
sentit del mot

2

Podem afirmar-se que tota la vida artística de Pujol es desenvolupa a redós de l'Orfeo Català i dels seus homes, sense que amb això vulguem significar que la seva indiscutible personalitat resti aplebida per aquesta circumstància ^{que ell mateix anomena} Providencial. Ben al contrari, ell aporta a l'obra de l'entitat que l'aculleix, nous matisos que l'enriqueixen notablement i que ajuden a afirmar la seva fesomia. Efectivament, si exceptuem els seus primers estudis musicals al Conservatori del Liceu, des de la tendra edat de 19 anys ingressa a l'Orfeo en concepte de simple cantant i allí, junt amb l'inoblidable Nicens, M. de Gibert, pren a demana al Mestre Lluís Millet que el vulgui prendre per deixeble. Particularment amb ell cursa el fundador de l'Orfeo Català cursa l'Harmonia i com a principis de composició, completant la formació musical de manera autodidacta. El mestre fundador de l'Orfeo reconeix en ell condicions excepcionals i en fa el seu principal col·laborador. El mestre auxiliar de la nostra entitat n'és efectivament el subdirector, càrrec que més tard li és reconegut oficialment; organitzador infadigable, prepara les gestes de l'història gloriosa del seu Orfeo i admet dels actes multitudinaris dels espous de Catalunya en el si de la inoblidable i enyorada "Germanor", pascula a redós del Mestre fundador i de la seva obra que el té com a centre i guia. Més endavant l'any

Francesco Pajol i l'Orfeo Castala

1916 es dedica, a més, a la direcció d' l'Orquestra fundant la de l'"Associació d'Amics de la Música" amb la qual per espai de prop d'una desena d'anys desenvolupa una tasca imparable i constant ^{revela} al nostre públic una munició d'obres per ell desconegudes ^{entre els desenes de compositors catalans} que culminen amb la primera audició a Espanya de la "Simfonia dels Alps" de R. Strauss que assolí una interpretació impecable, no superada entre nosaltres.

Els profunds coneixements històrico-musicals del Mestre, fan d'ell un transcriptor concient i idoni de la música dels nostres autors antics, treball que potser restarà encara aquí inèdit, ^{una bona part} en la seva majoria. Escriptor, gran i contundent polemicista, ^{en defensa dels seus ideals artístics, de tanta corda,} crític i sobre tot folklorista formidable que mereix ésser elevat a la dignitat de Director del "Cançoner popular de Catalunya" obra que la Institució Patxot confia a l'Onofre Català de la qual, malauradament no havem pogut evitar els seus fruits definitius, ^{el} és també un ^{polifac} compositor de ~~una~~ ^{glòria} raça que compren diversos i variats gèneres, des de l'harmonització de la cançó popular (per a cant i piano, per a cor, per a orquestra, per a cobla) a les composicions originals: innumbrables cançons per a veu solista i piano, per a diversos instruments, des de la forma més simple a la sonata; choros a veu blanda i a veu d'homes i a veu mixtes, i amb una, dues i tres cobles (treball que realitza d'una manera admirable sense que la brillantor dels instruments ofegui mai les veus), suites i obertures orquestrals on el seu autor fa gala d'una tècnica d'instrumentador perfecte. ^{També una x}

Capítol a part mereix el mestre Pujol com autor d'innumbrables sardanes i altra música per a cobla. Bé podem donar-li el qualificatiu de mestre per antonomàsia de la nostra orquestra popular, ja que ningú més que ell n'ha

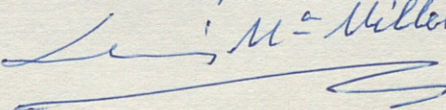
(264)
x També una producció abundosa de música religiosa (motets, goigs, cançons espirituals
alguna d'ells d'un lirisme sorprenent, la missa "Illumina oculos meos" etc)

(4) En el ultm. cap de la sra vida es nomenat ^{famula} pely ^(2 ls) des mlt. d. n. m. t. membre de l'Ordre
L'Institut Espagnol de Minicologia

la història (i l'història de la música no n'escapa) està feta de reaccions i
de contrastos i ^{per altra part} ~~ben sap~~ que l'estadi actual de l'art novíssim, en general, no ofereix
(amb les seves excepcions respectables) no ofereix cap, ~~per se~~, al nostre modest en-
tendre, perspectives massa alentadores, i... emmarçadores.

x x x

El Mestre Pujol fou perdut i mereixements propis, a la mort de l'inoblidable
el successor en la direcció de l'Orfeó Català de l'inoblidable Mestre Lluís
Millet. Per espai de quatre anys el dirigí amb una consciència i ^{super} exemplars.
Foron quatre anys de preparació continuada, constant, abnegada que per les
circumstàncies no pogué ~~en~~ fruitar ni tan sols en una primera audició pú-
blica. ^{nota en seva guisa} Una mort sobtada i prematura li ho privà, a les portes de la reurrecció de
les activitats, a plaire, de la nostra entitat, el qui ha recollit la seva heren-
cia artística i juntament amb aquesta ^{la del nostre pare i mestre} ^{creix i s'engrandeix} que el concert que <sup>can-
ci</sup>
l'homenatge més emocional i fervorós i ^{declara} que el concert que <sup>can-
ci</sup>
l'o. Se li dedica amb tota la voluntat i empenya és ^{menys} molt poca cosa
no correspon, pas, com tot voldríem, als múltiples mereixements de l'home insigne
que deu endà al seu i fa vint-i-cinc anys

 M. Millet

Nota: les cites textuals